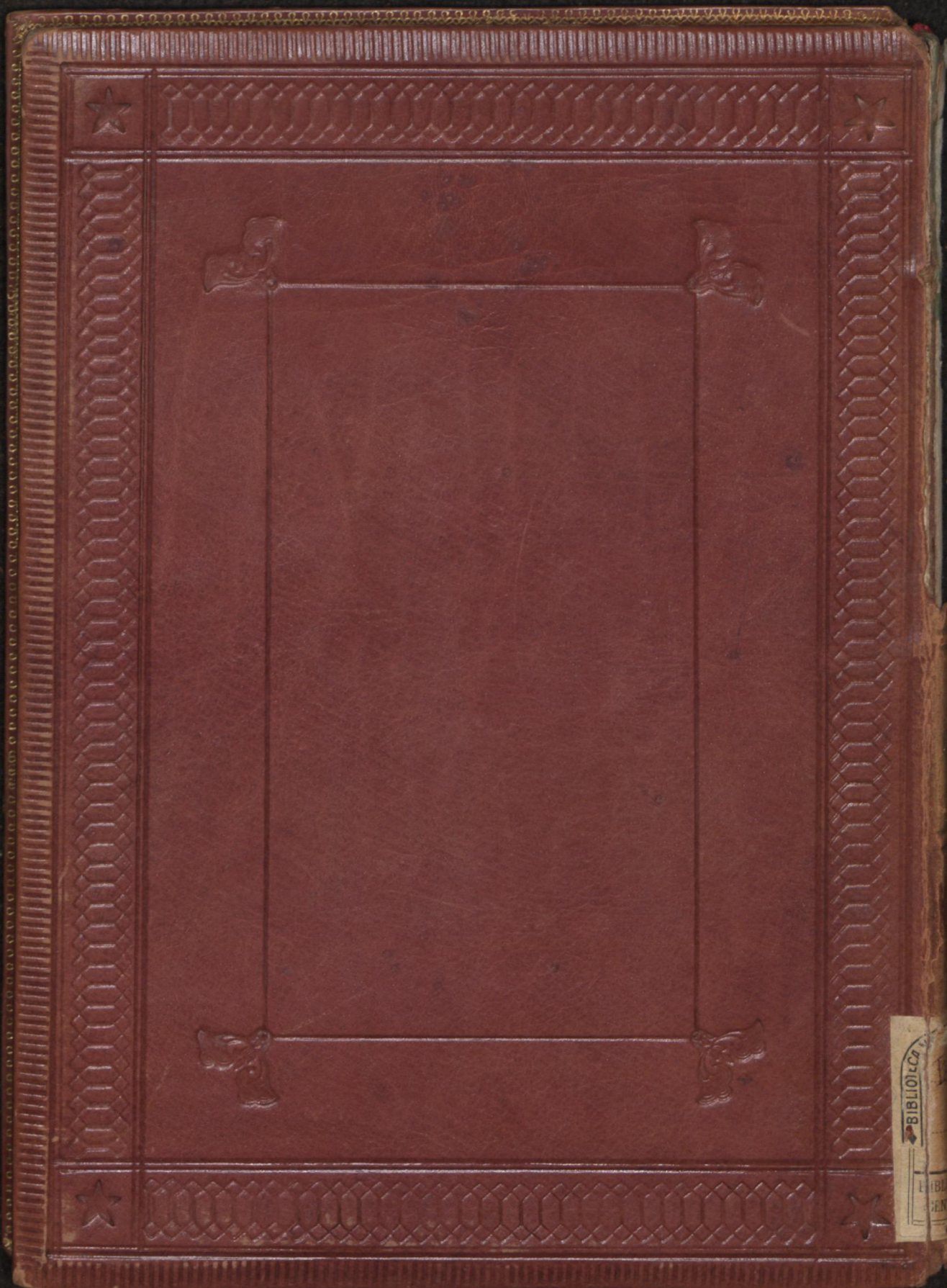

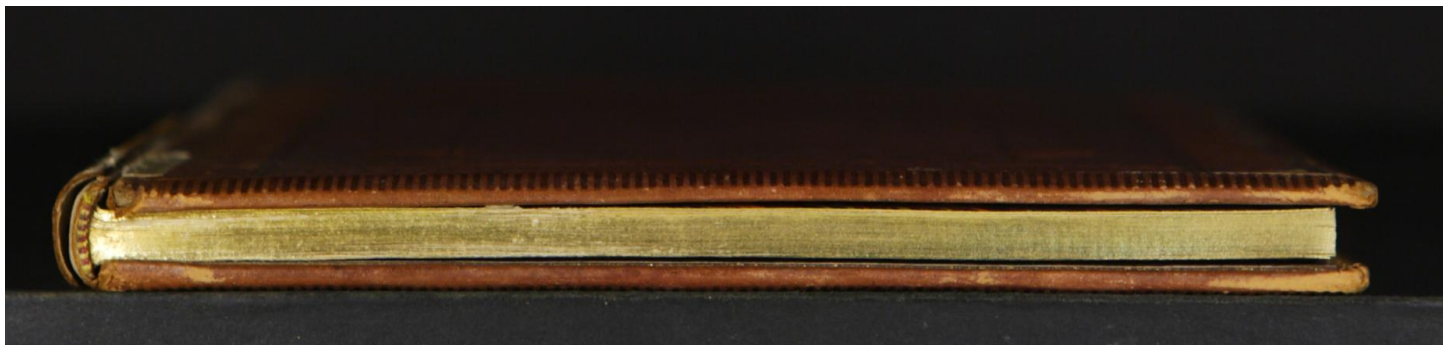

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Nencini inc. 76

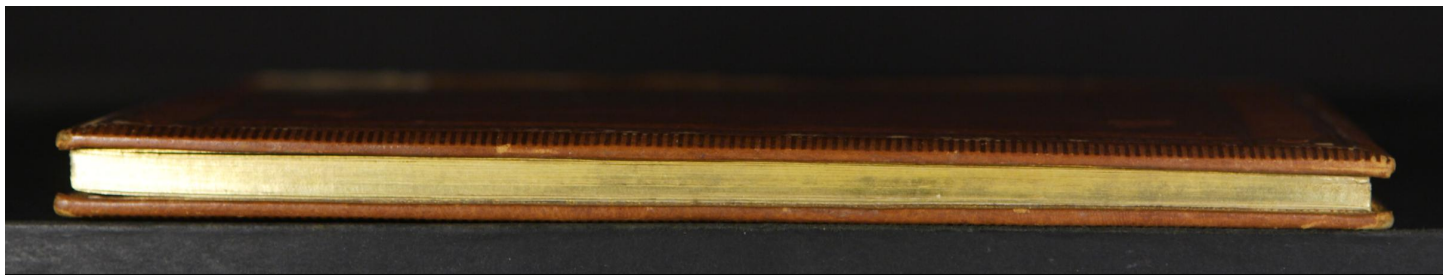

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Nencini inc. 76

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Nencini inc. 76

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Nencini inc. 76

Inc. Nenc.

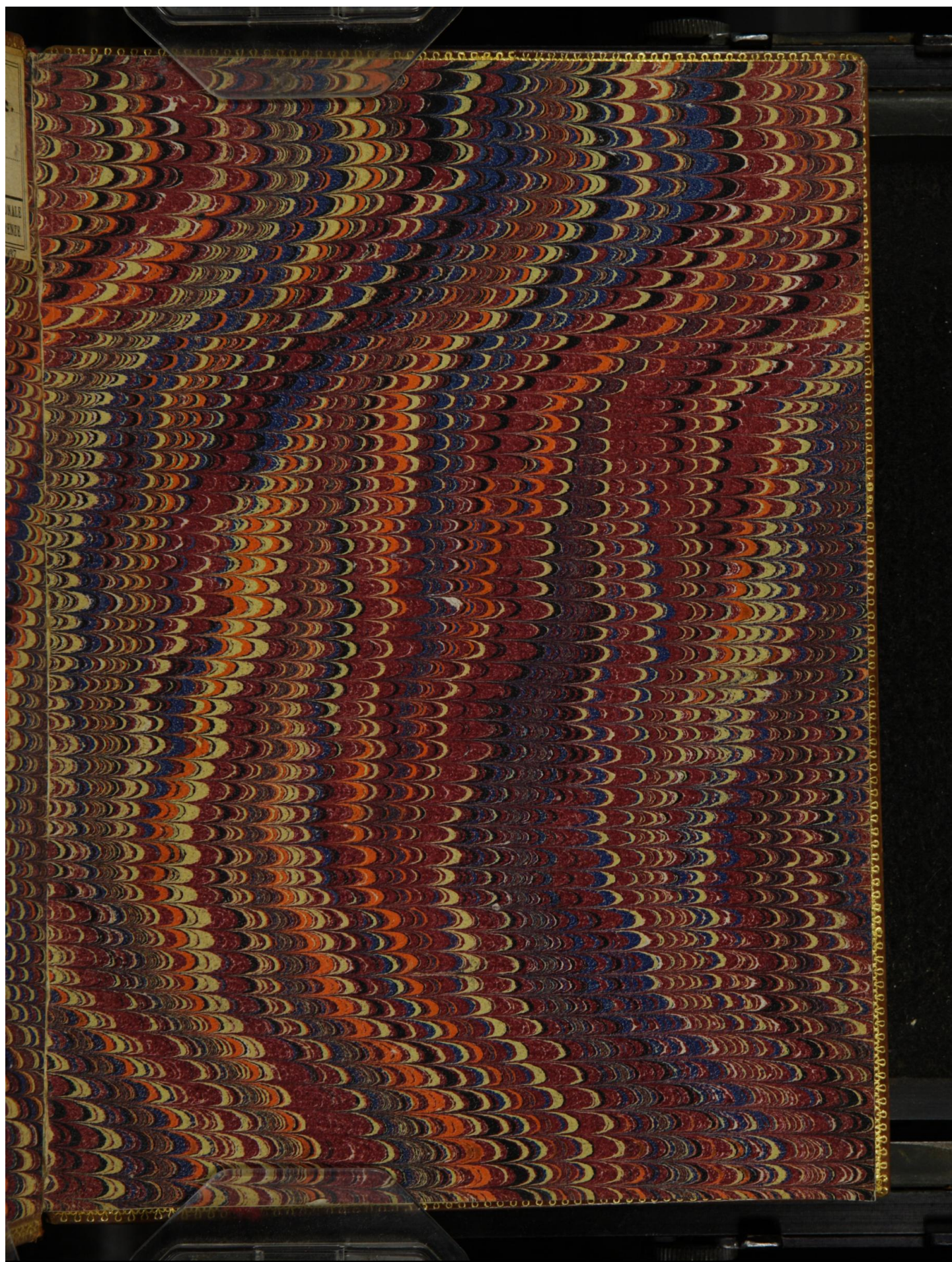
76

BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

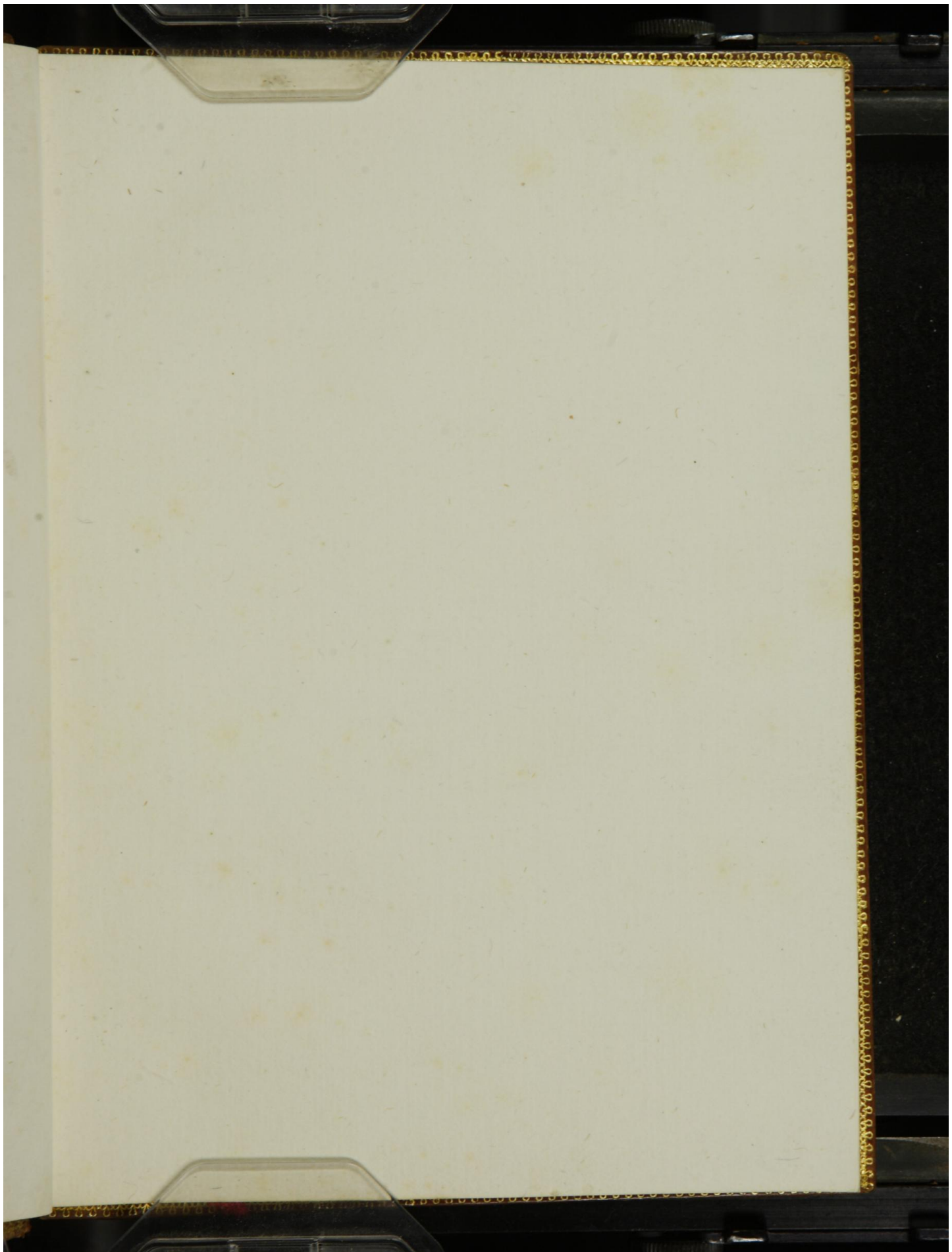
10.000 - 8.1937

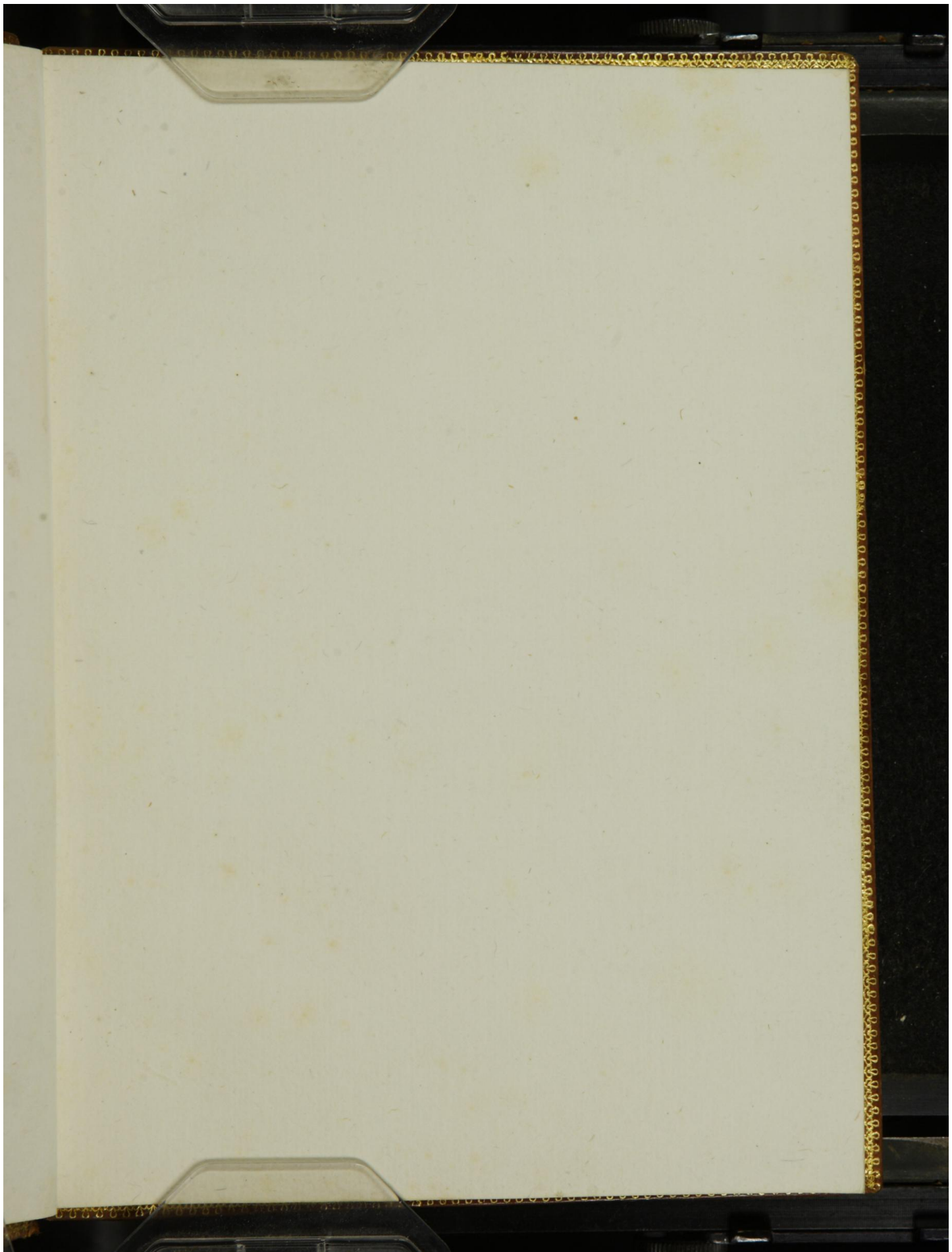
Ex Libris Joannis Nencini
1874

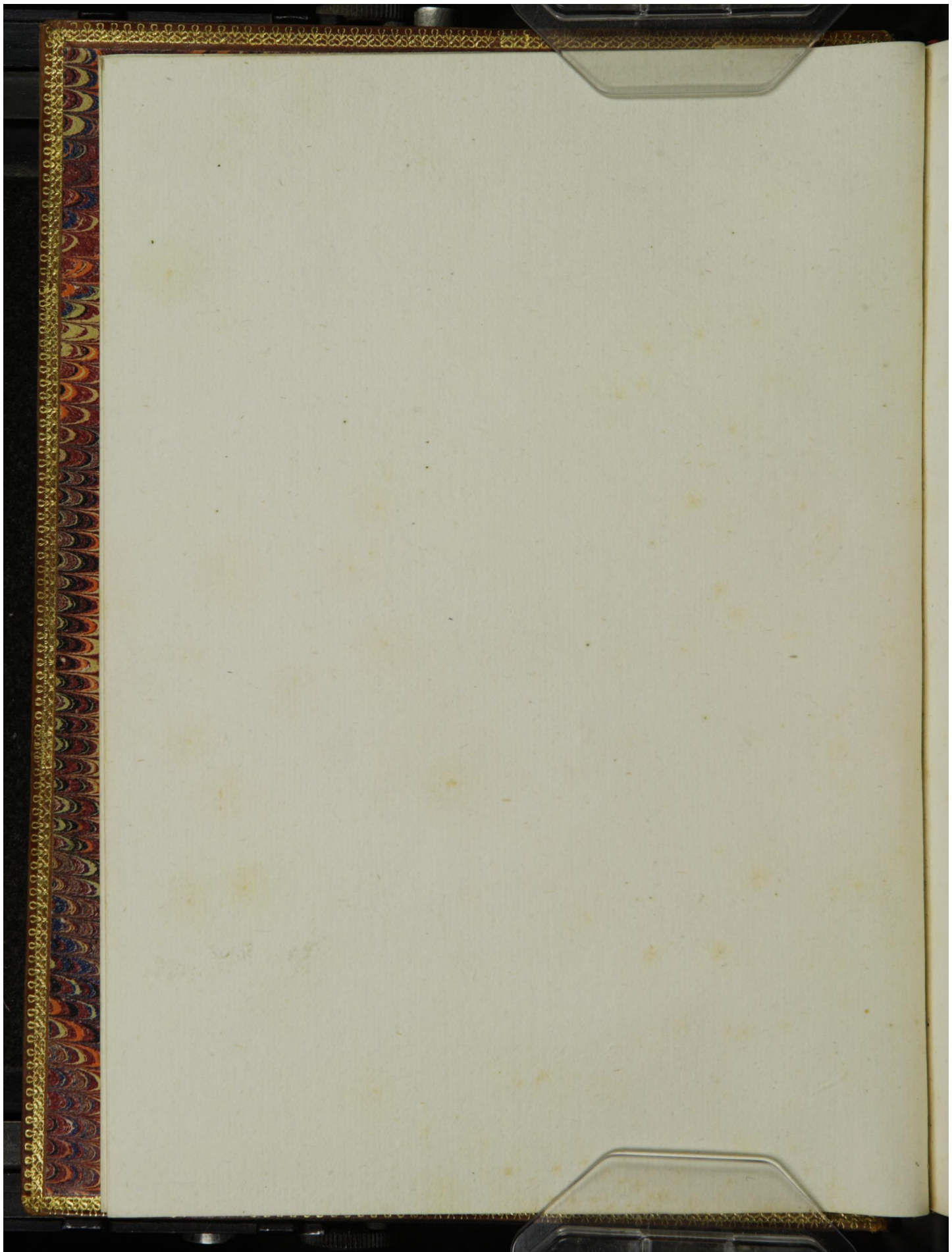

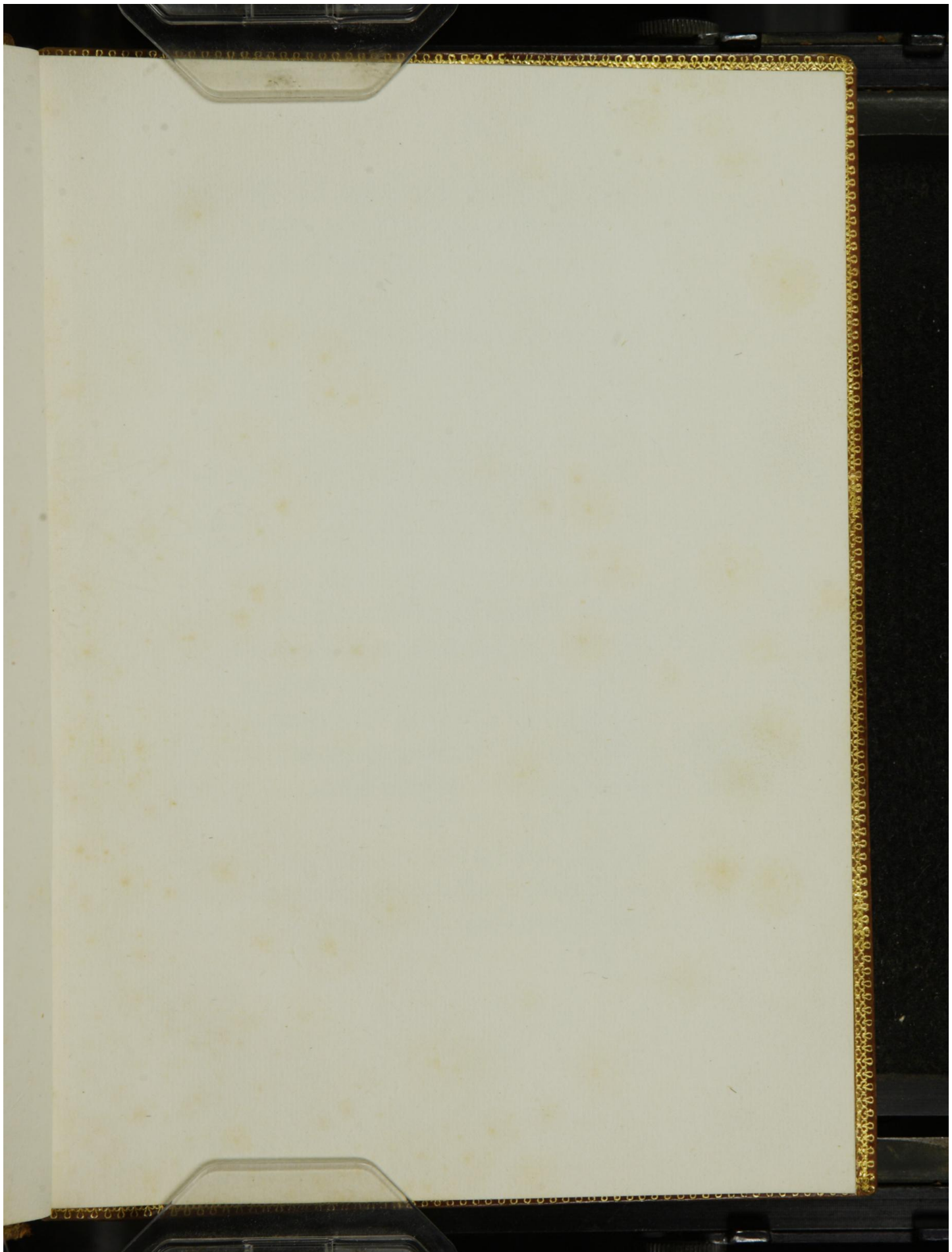
7.9.6.

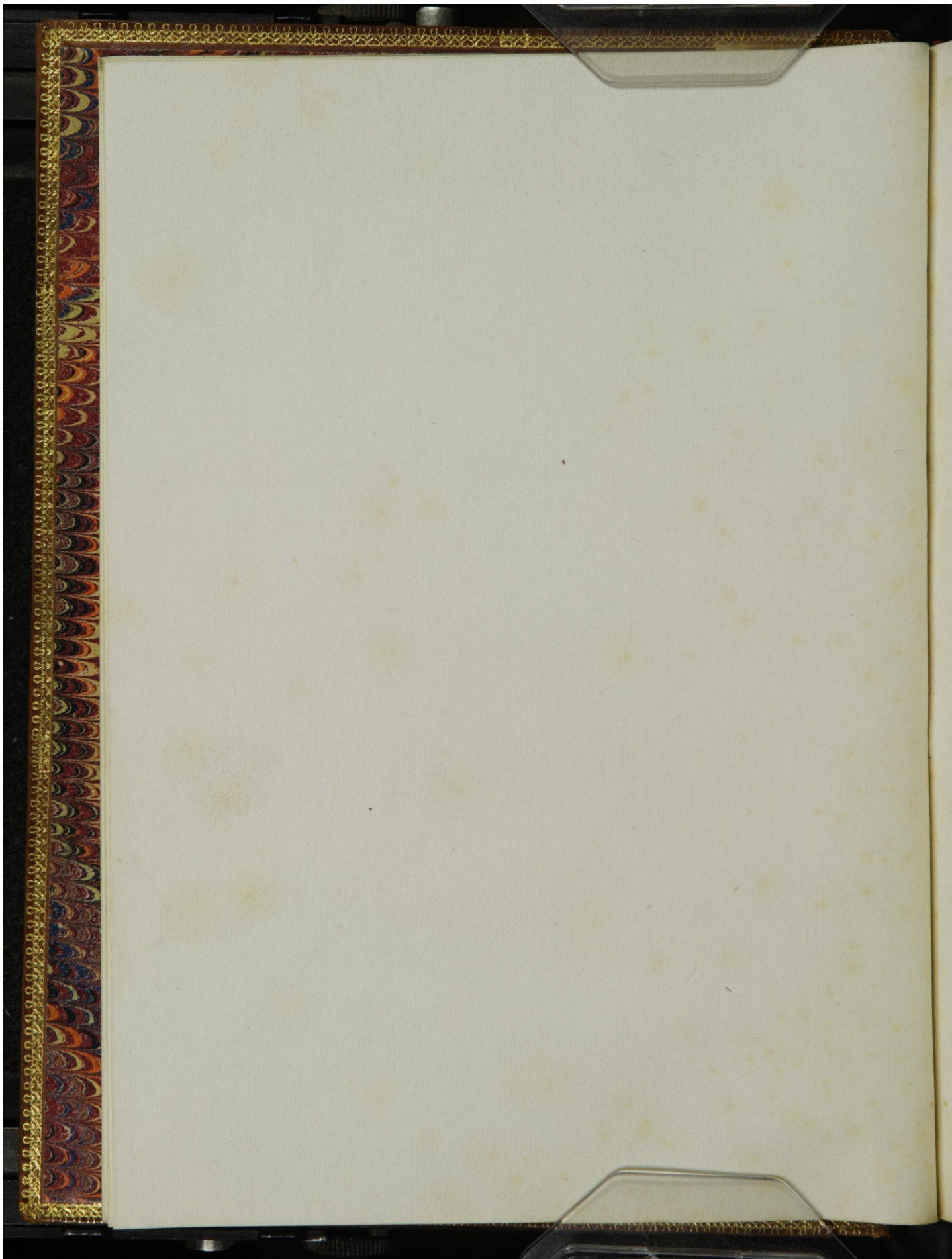

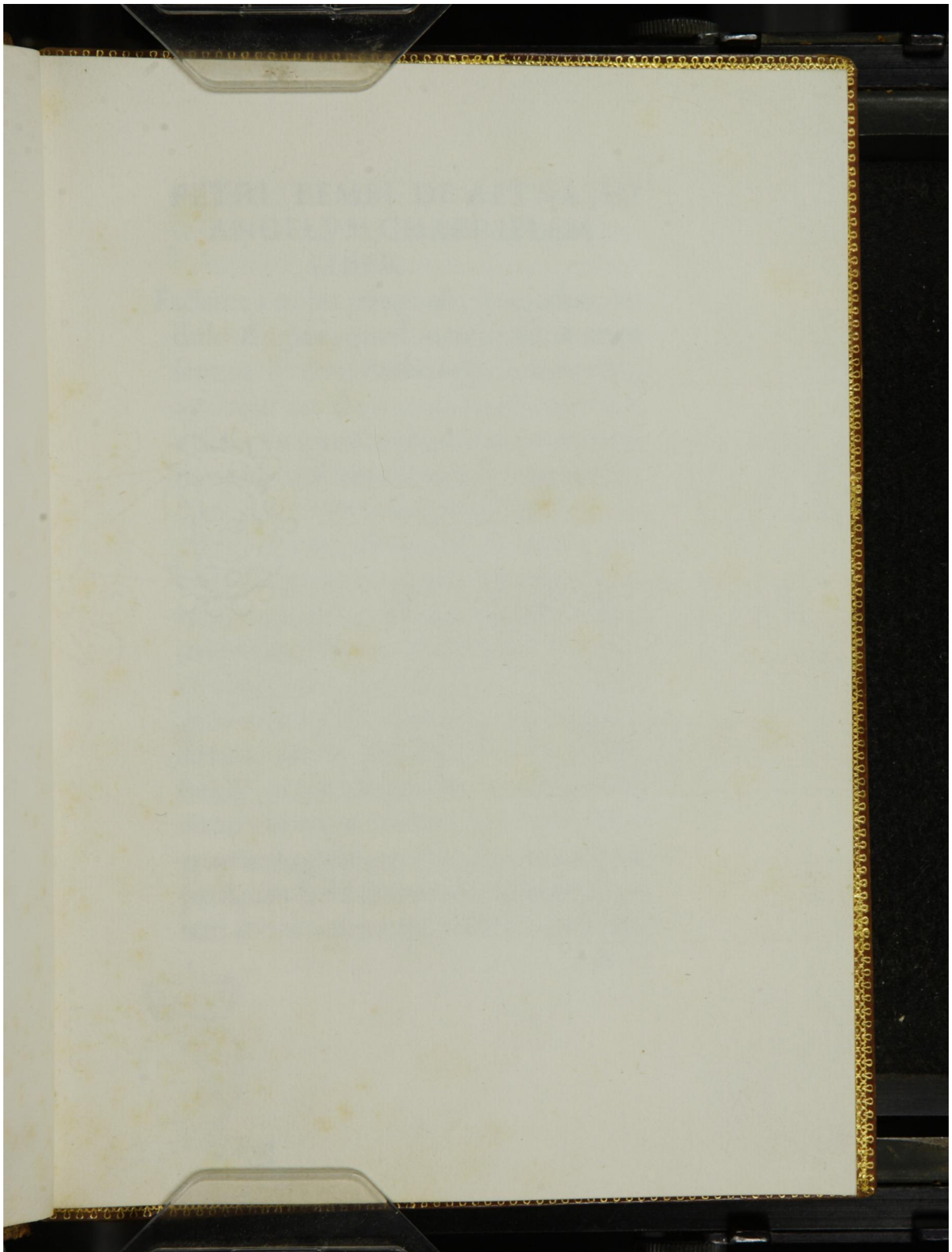
7.9.6.

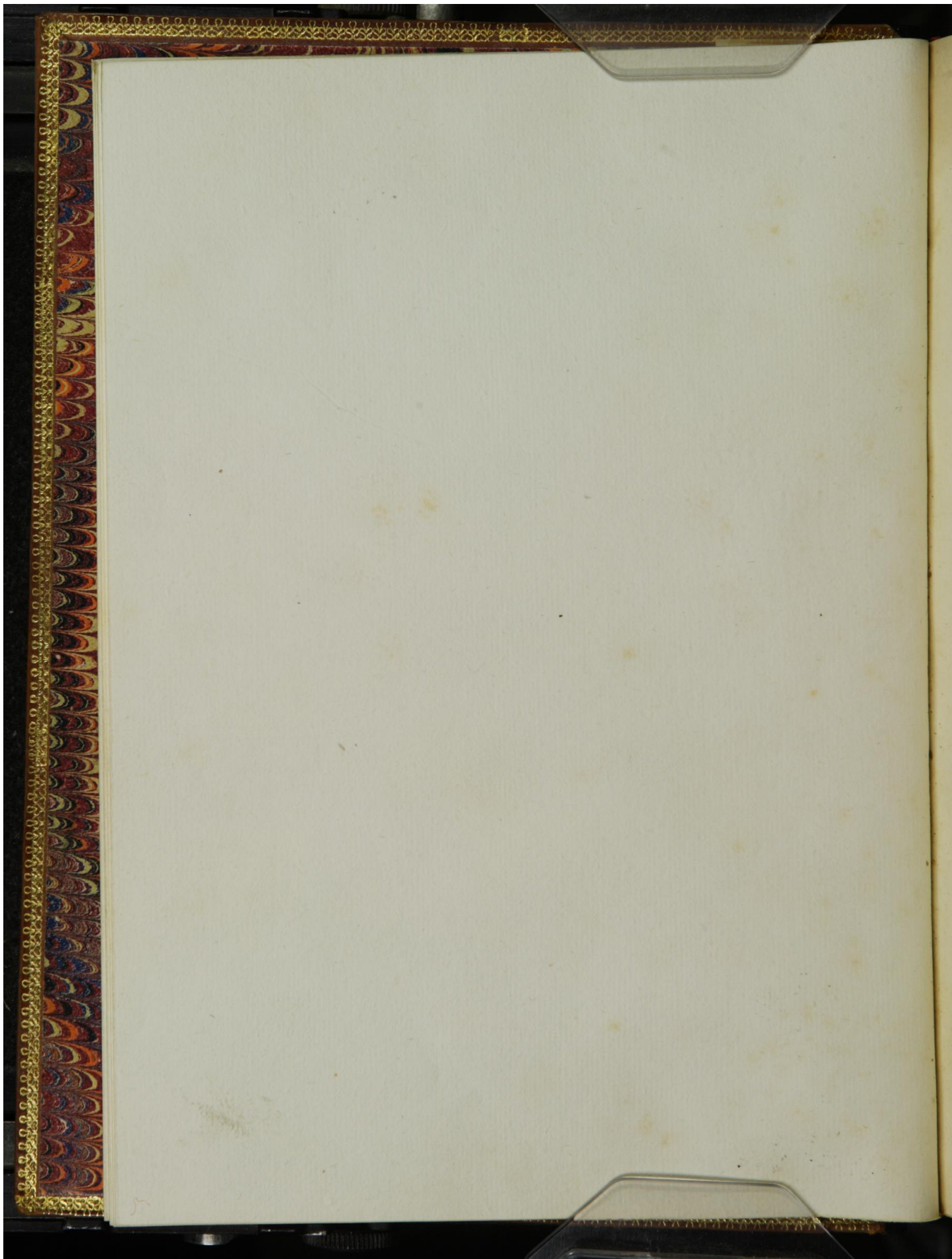

PETRI BEMBI DE AETNA AD
ANGELVM CHABRIELEM
LIBER.

Factum a nobis pueris est, et quidem se-
dulo Angele; quod meminisse te certo
scio; ut fructus studiorum nostrorum,
quos ferebat illa aetas nō tam maturos, q̄
uberes, semper tibi aliquos promeremus:
nam siue dolebas aliquid, siue gaudebas;
quae duo sunt tenerorum animorum ma-
xime propriae affectiones; continuo ha-
bebas aliquid a me, quod legeres, uel gra-
tulationis, uel consolationis; imbecillum
tu quidem illud, et tenue; sicuti nascentia
omnia, et incipientia; sed tamen quod ef-
set satis amplum futurum argumentum
amoris summi erga te mei. Verum po-
stea, q̄ annis crescentibus et studia, et iudi-
cium increuere; nōsq; totos tradidimus
graecis magistris erudiendos; remissiores
paulatim facti sumus ad scribendum, ac
iam etiam minus quotidie audentiores.

A

Itaq; quas pueri miserimus ad te lucubra-
tiones nostras, numerare aliquas possu-
mus; quas adolescentes, non possumus:
quo in consilio nobis diutius permanen-
dum esse non puto: nam ut interdum nō
loqui moderati hominis est; sic semper
filere cum eo, quem diligas, perignavi:
neq; Hercule; si in officio permansimus
in prima aetate; debemus nunc, tanq̃
inexercitati histriones, in secundo, aut
tertio actu corruisse. praesertim cum
aemulatio tuorum ^{non} studiorum Angēle
nos non excitare modo languentes possit,
sed etiam incendere; quippe, qui multa,
et praeclara habuimus a te semper, habe-
musq; quotidie et consuetudinis nostrae
testimonia, et doctrinae tuae. Quare si
cuti pueri scriptiunculas nostras, quasi la-
tentis ingenii acerbitatem, detulimus
ad te; sic nunc deinceps etiam ad te adole-
scentiae nostrae primos foetus deferemus;
non quo me ipse plus ames: nam iam id

fieri posse uix puto : sed plane quia ita debemus inter nos : neq; enim arbitror carior rem fuisse ulli quenquam ; q̃ tu sis mihi. Sed de his et diximus aliàs satis multa ; et saepe dicemus : nūc autem ; quoniam iam quotidie ferè accidit postea , q̃ e Sicilia ego , et tu reuersi sumus ; ut de Aetnae incendiis interrogaremus ab iis , quibus notum est illa nos satis diligenter perspexisse ; ut ea tandem molestia careremus ; placuit mihi eum sermonem conscribere ; quem cum Bernardo parente habui paucis post diebus , q̃ rediissemus ; ad quem reiicendi essent ii , qui nos deinceps quippiam de Aetna postularent. Itaq; confeci librū ; quo uterq; nostrum cōmuniter uteretur : nā cum essemus in Noniano ; et pater se (ut solebat) anteatrium in ripam Pluici contulisset ; accessi ad eū progressio iam in meridianas horas die : ubi ea , quae locuti sum⁹ inter nos , ferè ista sūt. Tibi uero nūc orationē utriusq; nostrū , tanq̃ habeatur ,

A ii

explicabo; non tanq̃ recenseatur. Igi-
tur; cum illum multa in umbra sedentem
comperissem; ita initium interpellandi
eum feci. PETRVS BEMBVVS FILI
VS. Diu quidem p̃ater hic sedes; & certe
ripa haec uiuens; quam populi tuae istae
densissimae inumbrant; & fluuius alit; ali
quanto frigidior est fortasse, q̃ sit satis.
BERNARDVS BEMBVVS PATER.
Ego uero fili nusquam esse libentius soleo;
q̃ in hac cum ripae, tum arborum, tum
etiam fluminis amoenitate: neq; est, quod
uereare, nequid nobis frigus hoc noceat,
praesertim in tanto aestatis ardore: Sed
fecisti tu quidem p̃erbene; qui me ab iis
cogitationibus reuocasti; quas & libentif-
sime semper abiicio, cum in Nonianum
uenitur; et nūc quidem nobis nescio quo
pacto furtim irrepserant non modo non
uocantibus, sed etiam inuitis.
BEMBVVS FILIVS. Derep. sci
licet cogitabas aliquid, aut certe de trium

uiratu tuo: saepe enim ex te audiui (si
fieri possit) uelle te, in agris cum esses;
quoniam tibi id cum modice continge-
ret, tum etiam perraro; de iis, quae in ur-
be agantur, tanq̃ lethaeo aliquo sumpto
poculo, nihil omnino recordari.

BEMBVVS PATER Est ita, ut
dicis: nam cum ab urbe propterea me,
frequentiaq; hominum; tanq̃ a flucti-
bus, in hunc solitudinis portum recipi-
am; ut relaxem a curis, remittamq; pau-
lisper animū; meq; ipsum restituā mihi,
atq; ad reliquos confirmem labores; ut in
ludis athletae solent; qui cum aliquo
in cursu desudarint, confidunt parum-
per, reuocantq; sese, ut sint ad reliqua
postea certamina ualentiores; si tamen
illae ipsae me rus etiam prosequuntur,
quas fugio curas, et sollicitudines; pro-
fecto nihil ago: quod mihi quidem nunc
ipsum euenit: qui cum solus in hac ri-
pa confederim, ut dignum aliquid isto

A iii

silentio meditarer ; ecce nos ita etiam
unda illa ipsa resorbuit urbanorum nego-
tiorum ; paulatimq; in triumuiratus mei
curas delapsus sum. B. F. Ita
sane coniectabar : uisus enim mihi ian-
dudum nescio quid multa cogitatione
commentari ; neq; eo uultu , quo esse hic
soles , hilari , et soluto ; sed , quo te in ur-
be conspiciamus , contractiore interdum ,
ac graui. B. P. Recte con-
iectabare : Sed ista tandem , quoniam ni-
mis iam molesta sunt , obliuiscamur.
B. F. Vtinam ipse id
possis pater ; tibiq; istud (quando ita te iu-
uat) tam facile factu esset , q̃ mihi : sed o-
mnes curae , quae quidē sint maximae , ita
se habent ; ut , si insequaris , non fugiant ; si
fugias , etiam insequantur : munus autem
istud tuū cum est ipsum negotiosissimū
per sese ; quippe , a quo ferē omnes reip .
nostrae partes pertractantur ; quódq; uni-
uersae ciuitatis , caeterarūq; urbium ,

nostrarum aduocationem agit, et sustinet; tum uero illud etiam accedit; quod tu is es, qui maxime omnium tranquillitatem animi, requietemque deames; quo fit, ut magis etiam illa sentias, quae te premunt. B. P. Est fili, est sane causa illa quidem non leuis, quae mihi labores adauget meos: sed tamen (ut uerum fatear) aliud quiddam maius me mouet; quod ipsum nuper me in urbem reuocauerat, sic dum sederem; reuocatque saepissime. B. F. Quid illud tandem est? B. P. quod reip. causa non commoueri neque uellem, si possem; neque possem, si uelim: nam cum ab ineunte aetate ita uitam instituerim meam; ut patriae adessem semper; prodessem, cum possem; potuerim autem nonnunquam uel iuueniset domi, et foris; illa uero me saepe muneribus reliquis, saepe legationibus honestarit; eam ipse si deseram nunc, cum et experientia, et consilio, et auctoritate

A iiii

plus ualeo; quid sit aliud, q̄ si tu me iuue-
nis senem destituas, filius patrem?

B. F. Duas igitur causas praedicas
pater curarum tuarum; duras tu quidem
illas, et graues; uerum, quia te sciente a
te ipso proueniunt, perferendas: nam
qui te idem et actionibus tradidisti, qui
bus otio inimicius esse quid potest: et rus
amas, secessusq; istos tuos; quae quidem,
cum multo diutius ipsis careas, q̄ fruaris,
uitam sibi illam efficiunt molestiorem;
dolendum tibi non puto; si te uel illis ip-
sis rebus condemnes, quas fugis; uel fugi-
as omnino, quae te iuuant. Sed illud
tamen quale est, quod te dixeras reip. cau-
sa commoueri: an te fortasse mi pater mo-
tus ii Galliarum perturbant, qui ferun-
tur?

B. P. Mini-
me illi quidem: uerum admodum gau-
deo te e Sicilia rediisse: nam si aliquid eue-
nerit; malo te hic esse, ubi omnes sumus;
q̄ illic, ubi neminem habes tuorum.

B. F. Equidem adsum ac libens
cum ea de causa, tum quia uobis omni-
bus carebamus iam nimium diu: caue ta-
men putes nobis hoc Siciliensi biennio
quicquam in uita fuisse iocondius.

B. P. Gaudeo et id quidem: idq; ip-
sum ex eo suspicabamur, q̄ nondum ad
nos cogitabatis. Sed postea, q̄ in eum ser-
monem incidimus, ut de Sicilia loquere-
mur; narra mihi quemadmodum ea se
habent, quae de Aetnaeis ignibus et fe-
runtur passim, et perleguntur: te enim
accessisse illuc cum Angelo tuo, totumq;
montem perlustrasse audiebamus: et no-
bis quidem certe nunc uacat: quid enim
istoc aestu agamus meridiani? neq; est,
quod ego soleam libentius, q̄ de naturae
miraculis audire. B. F.

Haec uero, ut libet; modo ualeam recen-
sere: et quidem eiusmodi sunt; ut tibi audi-
enti afferre uel magnam possint; mihi cer-
te narranti semper aliquam afferant uo-

luptatem: quanq̃ quidem iam hoc ipsum
facimus nimis saepe : q̃ enim multis
nos eadem ipsa censes postea, q̃ e Sicilia
reuerſi ſumus, narrauiſſe : Sed conſurge
(ſi placet) ab hac umbra: nam in ripis qui
dem omnis quae fit accubatio, ea ſi lon-
gior eſt, eſſe admodum grauior ſolet: atq;
ad illa buxeta noſtra (ſi tibi uidetur), ſe-
deſq; pergamus. B. P. Perini-
quum tu quidem facis; qui de ignibus lo-
quuturus ab umbra, et frigore deceden-
dum putas: ſed (quando ita uiſ) propter
aquam potius in ripa deambulemus; et
cum fluuio ſermoni reliquo demus ope-
ram loquentes: ita mihi uidebor melius
tuas illas flammās Aetnaeas (ſi me offen-
derint) Pluuici mei unda temperaturus
B. F. Illae uero neq; te offen-
dent, cum abſint longiſſime; neq; hic ſi
adeſſent, reſtinguere illas poſſet Plui-
cus tuus; cum mare ipſum etiam cedat
illis uolentibus, atq; earum ardoribus

contrahatur. B. P. Magnum
exordium inceptas fili; ac iam planè uix
credenda sunt ista, quae dicis: uerum,
qui ita fiat, explana id etiam mihi.

B. F. Faciam, ut iubes: sed opus
est ante, quàm illò ueniam; ut aliqua te prae-
doceam deq; insulae, deq; montis natu-
ra; quibus cognitis ad ea, quae postu-
las, recta pergemus uia. B. P.

Age, ut libet; modo ad illa etiam ali-
quando ueniamus: quin etiam mihi fe-
ceris gratissimum; si ea lege inceperis,
ut ne quod pulchrum praetereatur; siue
uidisti aliquid, siue audiuisti, siue quid
es ipse commentatus. B. F. Ego

uero (si placet) iter tibi nostrum omne
ordine ipso, quo factum est, recensebo;
tèq; a Messanae menibus usq; in Aetnae
cacumen perducam. B. P.

Placet, et cupio: incipe igitur; uiamq; ip-
sam omnem reminiscere, et tanquàm recur-
re, si potes. B. F. Agam se

dulo id quidem: itaq; (ne te teneam diu-
tius) Quartusdecimus mensis agebatur;
ex quo ego , et Angelus meus apud Con-
stantinum praeceptorem graecarum lit-
terarum studiis exercebamur : neq; fane
adhuc uacuum ullum tempus dederam-
us nobis laboris; ac ne unum interea in-
tegrum remiseramus diem. B. P.
Nimium fuistis assidui uestris in studiis
adolescentes , uel etiam superstitioni: an-
num , et menses nouae linguae rudi-
mentis incubuisse nullo intermisso die:
mirum ; si uos uel habitudo illa prior
destituit , uel color : nos tamen e nauig-
atione traxisse uos pallorem istum , et
maciem putabamus. B. F.
Ita euenit: sed en tibi: iam tandem nos
ipso respeximus : placuit enim ut Ae-
tnam uiseremus ; atq; interea , dum ani-
mi relaxarentur , quod efficere uel oc-
cupatissimi debeamus , tantum natu-
rae miraculum etiam feriati nosceremus:

ita iocundis aliquot sumptis comitibus,
qui nos perductarent, confesso equo Mes-
sanam reliquimus: sed iter facientibus no-
bis Taurominium usque memorabile
nihil comspectum est: summa enim litto-
ra eraduntur. A leua statim Rhegium, et
Brutii agri paruo primum, mox latiori
maris interuallo aperientibus sese paula-
tim angustis prospectantur: a dextra col-
les continui imminet, Bacchi tota fera-
cissima plaga, et Mamertinis uinetis mi-
nus fortasse, q̃ olim fuit, tanq̃ ab ipsa
uetustate contritis iam laudibus; sed ta-
men satis nunc etiam percelebris. In me-
dio ferè itineris, uel paulo amplius castel-
lum Nisus ex aëria montis rupe uiatori-
bus late prospicitur; unde illud deue-
ctum. Ouidianum,
Nisiades matres, sicelidésq; nurus:
Incolae uallem etiam omnem, quae sub-
est, Nisi regionem uocant. B. P. Erit
isto sane modo etiam aliquid infra Tau

rominium memorabile: nam de hoc poetæ uersu (si recte memini) nobis pueris nondum inter grammaticos conueniebat : qua quidem in readhuc illi arbitrum si quaerunt; plane uideo eam cōtrouersiam posse dirimi a Niso tuo ; a quo ne scio q̄ blande caeteri hospites suscipiantur ; te certe (ut illi dicerent) etiam elegantiores remisit : Sed sequere. B. F.
Taurominii cum ueterum monumentorum reliquiae plures uisuntur , templa ; sepulchra , aquaeductus : quin saepe temere graeca numismata passim effodiuntur affabre facta illa quidem , neq; in aes modo insculpta ; sed in argentum , sed in aurum ; quod etiam Syracusis plurimum , et ferè per totam insulam euenit : tum etiam coctile theatrum adhuc manet paulo , q̄ id , quod Romae uidimus , minus ; nisi q̄ illud amphitheatrum est : quae quidem omnia eò inspexi diligentius ; q̄ te recordabar plurimum semper uete-

rum hominum imaginibus, monumen-
tisque, tanq̃ uirtutum illorum, et gesta-
rum rerum testibus, oblectari. Vrbs
ipsa loco praecelso, atq; edito sita, et mō-
tium angulo promissa in pelagus pro-
spectum maris Ionii late hinc inde do-
minatur: theatrum ultimam anguli ru-
pem insedit, qua collis conspicuus ante
omnem urbem in circum planitiem du-
cens audentior procurrit in mare; atq;
hinc fluctibus, inde urbe medius ipse ter-
minatur. E Taurominitano demissi iu-
go, et littore paulatim relicto, uallēmq;
ingressi; quam a leua Aetnae radices, a
dextra Taurominitani montes effici-
unt; peream Randatium usq; perueni-
mus nouum oppidum, et in Aetnae ra-
dicibus, qua parte mediterranea despe-
ctat, situm. iter totum a Taurominio no-
bis quatuor, et uiginti mil. pass. comfe-
ctum est. uallis sonoro, et ppetuo flumine
scinditur, et irrigatur. Platani numerosa

fylua utraq; ripas inumbrantes maxi-
mam sibi uallis partem egregiae incolae
uendicarunt. B. P. Ain' tandem, Pla-
tanos illae habent ripae: B. F. Pulcher
rimas illas quidem, et multissimas; ut non *Socratem*
Platonem modo, aut Aristotelem, scho-
lasq; omnes mitiores suis umbris inuitare
possint ad philosophandum; sed etiam
Gymnosophistas durissimos illos quidē
homines, et sole admodum delectatos.
B. P. Quàm uellem; ut cum earum dua-
bus possem ego, uel tribus arboribus eti-
am omnes illas fructiferas arbores quas in
quinguuncem dispositas habemus, com-
mutare. B. F. Utinam illae tibi potius
pater iis stantibus totum Pluuicum obdu-
xissent: poterāt enim uel uniuersum No-
nianum: sed nescio, an isto sub coelo pro-
uenirent. B. P. Equidem arbitror:
nam illis postea, q̄ in Italiā trauectae sunt
et quidem ab ipsa Sicilia primum, multae
urbes abundauere; quanq̄ posteriorum

hominum negligentia deperierint: nos
enim; dum Romae essemus; unam, quae
in ima ripa speculi est Dianae Aricinae,
pro miraculo uidimus. Sed nihil est pro
fecto (mihi crede), nihil est fili (ut ego
semper dicere soleo); quod effici ab ho-
mine cura, diligentiaq; non possit: nos
enim (ut de me ipso loquar); quibus ta-
men; ex quo hanc uillam exaedificaui-
mus, iam inde ante, q̃ tu ^{est} natus, consu-
mere hic nondum etiam licuit triginta in-
tegros dies; neq; quando licebit scio, cu-
piam certe semper, et peroptabo; uides
q̃ multo tibi posuerim⁹ ordines pulcher-
rimarum arborum uel nostratium, uel
aduenarum: q̃ si etiam Platanos habuif-
sem; nunq̃ illae me uiuo periissent; et ha-
beres tu quidem nunc, quo melius inuita-
re posses Faunum tuum; et ille, quo li-
bentius accedere. B. F. Vellem equi-
dem mi pater: sed (quando id effici nō po-
test) oblecta te populis tuis: tum etiam (si

B

placet); sicuti matres filiorum nomina,
qui desyderantur, in eos saepe transfe-
runt, quos habent; ita et nos Platanos il-
las uocemus. B. P. Mihi uero
placet illas populos semper uocari: atq;
haud scio, an etiam cum eas tempestas ue-
tustasue consumpserit (ut ait ille de quer-
cu Mariana), tamen erit in Noniano po-
pulus, quam Bembeam populum uocēt:
ita mihi quidem uidetur illas aeternitati
cōmendasse suis carminibus Aurelius no-
ster.

Quare;

Quae uitreas populus arduo
Bembeas ad aquas uertice tollitur
Viuum cespitem obumbrans,
Intonsa bicolor coma
sit semper populus: crescat; surgat altius
uel aquila ista, uel poetae uersu: sed (ut ad
Platanos redeam) non tā mea causa istud
ipsum cupiebā fili, q̄ tua: ego enim me ob-
lectauī satis; tū experiendo illud didici,
ut nequid admirarer: neq; si quid sero

aliquando, quod facio semper, cum li-
cet; siue aedifico aliquid, aut paro; pro-
pterea id facio, uel quia illis omnibus re-
bus putem me esse usurum, cui me ipso
uti iam meo ipsius iure non licet; uel
quia non facile illa possem contemnere,
quibus carerem: quid enim mihi potest
iam ad eos dies, qui mihi reliqui sunt ad
uiuendum, esse non satis? uobis ista pa-
rantur pueri; uobis ista (inquit) non mihi:
scio enim quod a parentibus quaesita ista dul-
cius accipere soleant filii, quam ipsi facile com-
parare; siue quod in quaerendis rebus plerique
laborem fugimus, in partis omnes uo-
luptatem amamus; siue quod in iis, quae
nobis a maioribus nostris relinquuntur,
insit etiam memoria illorum, qui tradi-
dere; quae illa nobis nescio quo pacto,
cum sanctiora efficiat, tum certe facit mul-
to etiam iocundiora. B. F. Mihi quidem
pater et nunc ista carissima sunt, quae, quae
in nos amoris exuberantia, a te uideo dici

B ii

et erunt semper, dum uiuam, fixa ani-
mo et memoriae meae; cupiôq; ut ex
iis ipsis rebus, quae mihi a te, quaeq;
fratri comparantur meo, longissimam
ipse nobiscum percipias uoluptatem:
sed si tibi nos unq̃ naturae lege superui-
uemus; habeo alia ego (ut de me tantum
loquar: nam de fratre quanq̃ multa pos-
sent dici, malo illi integram causam re-
linquere respondendi tibi), habeo alia
(inq̃), quae mihi sanctissimam tui memo-
riam semper efficient etiam absq; Nonia-
no tuo; quippe, qui me puerum edu-
caueris non diligenter modo; sed planè
(quod uere mihi uideor esse dicturus) eti-
am religiose; habueris tecum in legatio-
nibus tuis; imbueris optimis moribus;
omnibûsq; bonis artibus (quod in te es-
set) ita semper institueris; ut uerear, ne
sim prorsus ingratisissimus, ultra haec mi-
hi a te si quid unq̃ relictû optauero; tum
si de iis ipsis tibi non ego semper maiores

gratias habuero, q̄ si mihi magnificas uil-
las construxisses. Quare ista quidem de
causa nihil est sanè, quod labores

B. P. Ego uero ac
multum: nam, qui tibi illa praeparaue-
rim; quae sunt longe potiora meo qui-
dem iudicio; et (ut uideo) etiam tuo;
curandum est etiam mihi, ista tibi ut ne
desint; quae, cum minora quidem sint,
ualde tamen sunt necessaria: quemad-
modum si te quis ad coenam uocet; fer-
culaq; afferat cum uaria, tum sumptuo-
sa; uina multifariam apponat; mini-
stros adhibeat; calices quaerat, et uasa
uel aurea, uel gemmata; nisi statuerit
triclinium, aut mensas in hortulo dis-
posuerit, ut tibi stanti coenandum sit;
certe tu illū nihilo probes magis, q̄ si tam
multa omnino non parauisset: Ita mihi
eueniet patri: nam q̄ te recte instituerim a
puero; mecum habuerim semper; utrāq;
linguā te docendum curarim id est ad cœ-

B iii

nam uocasse te satis dubiam, et sumptuo-
sam; in qua depasceres animum tuum,
tēq; ipsum conuiuia elegans oblectares:
conuiuiae nanq; sumus omnes, dum ui-
uimus; neq; aliud est omnis uita nostra;
qua sub ista mundi luce fruimur, q̄ longa
concoenatio, aut (ut iam uerius dicam)
conuictio: q̄ si nec sedem ullam tibi,
nec umbram aliquam praebuero coenan-
ti; hoc est nisi uiuenti diuersorium, se-
cessumq; gratum aliquem parauero stu-
diis, et camenis tuis; profecto non tam
in illis laudabis diligentiam meam, q̄ in
his etiam culpabis negligentiam: neq;
tam pulchra ea tibi esse uidebuntur, qui-
bus habundaueris; q̄ fuisse illa, quibus
carebis, necessaria. ita fiet; ut cum semel
abiero; tu me saepius accuses, q̄ probes.
B. F. O mi pater; mēne
tam impium unq̄ futurum, ut te audeam
accusare? ego te unq̄ accusem pater? quid
si non tu me saepe monuisses, et ego ali-

quando scriptum legissem a summis ac
sapientissimis uiris, animi bona esse, quæ
beatos homines facerent sola ipsa per sese,
quæq; opis externae non egerent: ea neq;
eripi posse cuiq;, nec aetate senescere, nec
morte interire: caetera omnia manca es-
se, labilia, momentanea: quae quoniam
fortuna, et casu regerentur; tanto esse
magis quenq;, quantum illa contemne-
ret, uel diuitem, uel etiam sapientem:
animos nostros ex aetherea sede in hanc
corporis labem profectos ea lege, ut ad
illam ipsam purgati aliquando reuer-
terentur, quae hic essent, despiciere; ad
illa se intendere, quo properarent: me
uero, quem ista quandoq; docuisses; ni-
si mihi uillam reliqueris, syluamq; pla-
tanorum; putas tibi esse succensurum:
non est ita mi pater: ne putes. B. P.
Non puto. B. F. Neq; me tam demen-
tem existimes uelim. B. P. Nō existimo.
B. F. Quid ita igitur loquebare? B. P.

B iiii

Quia noueram mores hominum ; tum etiam pertentare te prorsus uolui , q̃ recte ista sentires. Sed omittamus haec iam tandem fili ; atq; ad eam partem sermonis, ex qua egressi sumus, reuertamur.

B. F. Immo uero pater nec reuertamur: quid enim amplius nobiscum platanis illis: de iis enim loquebamur.

Sed (si placet) ad Aetnam potius, de qua sermo haberi coeptus est , properemus.

B. P. Mihi uero p̃r placet; ita tamen, ut ne festines: tibi enim ego omnes has pomeridianas horas dico.

Sed quoniam me impellente nimium iam extra Aetnae terminos prouecti sumus, non cōmittam , ut te interpellem saepius; nisi quid erit, quod de ea ipsa te rogem.

B. F. Sanè mons ipse situ, forma, magnitudine, feritate, incendiis mirus; demum tota sui qualitate ac specie longe conspicuus, et sibi uni par est. Ab aurore mare Ionium bibit; et Ca

tanam sustinet imo in pede : cum sole
descendit in insulam , qua Tyrrenum
pelagus est ; et quae Aeoliæ appellantur :
laterorſus , in ſeptentriones uergenti
Pelorus obiicitur , et Italiae angustiae
ſunt : contra reliqua inſula ſubiaceſcit , tra-
ctusque ii omnes , qui cum Lilyboeo in
Africam protenduntur . Ipa Aetna ra-
dices ſuas ſerè in orbem deducit ; niſi ſi-
cubi orientem , et meridiem uerſus pro-
miſſo cliuo paulisper extenditur : celebs
degit ; et nullius montis dignata coniu-
gium caſte intra ſuos terminos contine-
tur . circumitur non minus , q̃ . c . mil .
paſſ . aſcenditur ſerè per uiginti , qua bre-
uior uia . Imi colles , ac omnis radicum
ambiſus per oppida , et per uicos fre-
quens inhabitatur ; Baccho , Pallade ,
Cerere feraces terrae ; armentorum o-
mnis generis ſupra , q̃ credas , feraciſſimae .
Hic amoeniſſima loca circunquaq ; : hic
fluuii perſonantes : hic obſtrepentes riui :

hic gelidissimae fontium perennitates:
hic prata in floribus semper, et omni uer-
na die; ut facile quilibet puellam Pro-
serpinam hinc fuisse raptam putet: hic
arborum multiugae species et ad um-
bram ualentium, et ad foecunditatem;
in qua etiam tantum excellunt caeteras
omnes arbores; ut mihi quidem magis
huic loco conuenire uideantur ea, quae
de Alcinoi hortis finxit Homerus, quae ipsi
Phaeaciae; in qua certe nos, cum e Sici-
lia rediremus, nihil eiusmodi uidi-
mus, quod nos tantopere oblectaret; ut
etiam non inurbane Angelus meus in-
terroganti eum cuidam ex Phaeacibus,
qui nobis urbem omnem ostentarant,
quid nam illi uideretur, ita responderit.
Ego Phaeaces debere uos quidem, inquit,
Homero permultum existimo; qui uo-
bis plura etiam tribuit, quam ipsa natura.
referam (si potero) latine; uel certe ut
potero: nam aduerti propterea tum eti-

tiam diligentius illum ipsum Homeri
locum .

Hic nemora in coelum late crescentia
furgunt ,

Punicei pomum grani ; malúmq; , pi-
rúmq; ,

Et dulces ficus , et magnae Palladis ar-
bor .

Non illis borealis hyems , non officit
aestas

Torrida ; sed placidas zephyris spiranti-
bus auras

Arboribus totum superat foetura per an-
num :

Et pomo insenuere recentia poma
priori ;

Et noua iam miti superaduenit uua ra-
cemo .

Medius mons nunc uariis arboribus late
syluescit , et praecipue pinis , et fagis maxi-
mam in magnitudinē , multitudinémq;
crescētibus ; quarū illae inferius , hae subli

miores sunt: nunc nudo latere arabiles in
plagas extenditur; et saepe usq; ad imū de
scendit, frumentis adeo foecundus; ut cre
dita nonnunq̃ in centuplam segetem cul
toribus ferat. itaq; prudenter, ut multa, il
lud etiā prisci uiri; q̃ nobilissimum tem
plum Cereris in Aetna cōstituēre: ubi enī
potius dea segetum coleretur; q̃ ubi fru
ges optime prouenirent: atq; id quidem
tantum de segetibus: uerum ab uniuersa
Aetnae fertilitate (ut opinor) fabula etiā
emanauit, Aristeum giganta eo in monte
ita saluum esse, atq; uiuere; ut neq; ab Ae
tna prematur unq̃, neq; flammis coelesti
bus inuratur; q̃ optimi, et uberrimi essent
fructus, qui per Aetnae loca nascerētur,
nullo telluris uitio, nulla aeris offensi mā
lignitate: nā et Aristeos graeci quidē illos
uocabant, qui uicissent in certaminibus;
quod uerbū ab optimo deductū ē credo,
quia nisi optimi non uincerēt: et gigantes
scimus esse filios telluris appellatos: ita.

quoniam fructus uniuersos tellus, quasi mater, parit; cum fructus Aetnaeos esse optimos, atq; uberrimos uellēt dicere; tāq; caeteros superarent; fabulae datus est locus, non inueniste quidem; si tibi ita uidetur: expecto enim etiam quid tu sentias scire abste. B. P. Mihi sanè uidetur: itaq; redde caetera. B. F. Reddam pater; atq; illa ipsa quidem, quae a principio postularas, et quorum causa ista omnia dicta sunt: uentum est enim ad id; ut iam de ignibus loqueremur. B. P. Verebar sanè tu ne me longius prouecta res: quanq̃ quid longum mihi esse hac in re, qua de nunc agimus, atq; isto in otio potest? B. F. Curabo id quidem, ne fiat (si potero), q̃ potero, diligenter. B. P. Immo Hercle fiat potius; etiam id si facere ipse, ne fiat, potes: non enim impedio: illud autem ideo dixeram; quia te putabam ante, q̃ istuc accessisses, aliquandiutius erraturum. B. F.

Ego uero existimabam pater errauisse me
sic etiam nimis diu. B. P. Non est
ita: sed, ne nunc tandem erremus; perge
deignibus, ut proposuisti: uerum autem,
quid tu haeres? B. F. Per-
gam equidem, ut iubes: sed scin, quam
in salebram inciderim? B. P.
Nihil profecto minus. B. F.
Dum tibi ad ignes festino, eam Aetnae
partem; quae nobis una restabat de tri-
bus (sic enim partiri soleo); et qua sine
ad ignes ipsos perueniri non potest; pe-
nè omiseram suboblitus: ita Aetnam,
quasi Chimaeram, caecideramus; et
tanquam ream, capite multaueramus
imprudentes: sed agam nunc tutius; ac
de utroq; simul loquar. Superior itaq;
montis pars (nam iam de iis, quae in-
fra sunt, diximus) usq; ad summum ca-
cumen nuda uariam faciem praeosten-
dit: nam alibi semiherbosi tractus sunt
interfurgentibus tophis, qui etiam in

pedemontana regione passim uiſuntur:
alibi per ſumma ora exundans incen-
dium ſaxis fluentibus totas plagas in-
occupauit; alibi arenarum campi ma-
gnam in longitudinem, et latitudi-
nem extenduntur. In ſupremo cra-
têres duo ſunt, quorum alterum, qui
minus altiffimus eſt, ipſi uidimus in pu-
tei rotunditatem anguſtum, emiſſis ue-
luti gemina ſponda hinc inde ſaxis ful-
fureo uirore fumigantibus: hunc lapi-
dea planities ambûtu anguſto circûnte-
net; quo ut primum inſcendimus,
ſulfureis ſtatim nebulis, et ſuburenti fu-
mo, ueluti e fornace, percuſſi ora penè
retulimus gradum: mox increſcen-
te audacia, qua uentus perflabat, pau-
latim ingreſſi cratêrem ipſum tetigimus
manu. Effundebatur inde, ſicuti ex
camino, fumus non intermiſſa exhala-
tione: iſta men etiam ſciſſa per longa in-

cendia montis cute, uentis intus furentibus; qui eo die imperiosius bacchabantur; multis in locis sibi faciebat exeundi uiam: interdum quoq; de repente ipsis sub pedibus exiliens manere nos uno in loco non permittebat: quin etiam illud accidit; ut quem locum maxime contem-
plabamur; q̄ erat saxis nuper effusis; et adhuc ignem, et sulfur retinentibus incrustatus; per hunc, qua parte concesserat in rimam, interflueret igneus riuus; ac pedes ipsos inter emissa ex riuo saxa urentia proflirent. B. P. Quid ais? peream, ni me totum commoues fili, atq; etiam perterrefacis tua ista oratione. Quid autem saxa illa: an etiam quenq̄ uestrum interlaesere? B. F. Neminem profecto pater: quin etiam eorum duo, cum refrixissent, quae manu capi poterant, Messanam deportauimus sulfuris partem seruantia, caetera subnigra. B. P. Quid enim

uos tam ultra temere procedebatis:

B. F. Quia cum licere illic nobis tu
to consistere putabamus; tum etiam per-
lustrandi studio, uel potius auuiditate fe-
rebamur. B. P. An nesciebatis Pli-
nium illum maiorem ita occidisse; dum
nimium diligenter (ne dicam inconsul-
te) Veseuiana incendia pertentaret?

B. F. Quid, ni sciremus pater?
uerum tanta nos delectatio illius specta-
culi detinebat; tanta rei nouitas, tantus
inuaferat stupor; ut sui ipsius iam nemo
fatis nostrum recordaretur. Sed missa
haec faciamus; atq; ad illam planitiem,
de qua modo dixeram, reuertamur: quae
quidem ita tamen perurebat ipsa; ut ma-
nus, nisi extemplo retulisses, offenderen-
tur: pedes duplici calciamento ita pro-
pter ascensus difficultatem comparato tue-
bamur. Ab eo cratere, quem dixi, mons
per fundae iactum insurgit ascensu diffi-
cillimo partim salebris impredientibus,

C

partim tardantibus arenis; et cliuus statim etiam quoquouersus impendebat. is uniuersi corporis uertex summus est; et tanq̃ in urbem arx domina, sic ille in montem prominatur. ab eius insensu detinuere nos potentissima uis uentorum, et exhalantes fumi: itaq; tibi de illo referre quidem aliud nihil possum; nisi tibi ea uis recenseri, quae ab Urbano monacho accepimus postea, Messanae cum esset, homo ille quidem uerissimus, atq; harum rerum cupientissimus sciscitator: is enim paucos antè nos dies per summam tranquillitatem totum uerticem perlustrarat. B. P. Immo uero cupio: noui enim ego illum, atq; amo, quod te non latet; quo mihi futura sunt haec omnia illius etiam testimonio gratiora. B. F. Aiebat ille igitur (quando ea tibi narrari postulas; quibus tamen ego tam accedo ut credam, q̃ omnino si perspexis-

sem) uerticem illum esse ab ingenti
cratère occupatum ambítu circiter qua-
tuor stadiorum; eúmque non usque in i-
mum descendere eodem hiatu; sed al-
uum sibi intus paulatim astringere eá-
tenus, quoad in medio centro ad euo-
menda montis incrementa satis amplo
ore foraminatur: tum esse in summa
montis corona paruum tramitem, ubi
pedes firmentur; ex eo si quis declina-
uerit, aut in cratèrem obrui, aut e mon-
te deturbari: stetisse tamen se ibi tam-
diu, quo báathrum exploraret: eru-
ctasse tum montem magno strepore in-
cendia caliginosa, et perurentes petras
supra os, quantum sagitta quis mitteret,
uel eò amplius, insurgentes: atque eum, ué-
luti corpus uiuens, non perflasse semper;
sed emissa semel anima cessasse diutule, dū
respiraret: tum se copiam intuendi habu-
isse, quae uellet: mox eiectasse iterum,
atque iterum pari interuallo usquequaque;

C ii

interea ingemere intus cauernas auditas;
intremere etiam tonitruis montem sub
pedibus magno ; et formidoloso iis, qui
aderant, horrore : ex quo illud mirum
uidetur ; q̃ qui tum strepitus per tran-
quillitatem sentiebantur , eorum a no-
bis nihil auditum sit in tanta ferocia uen-
torum . B. P. Illud uero
nec uideatur fili, neq; planè ipsum est
mirum : constat enim (quemadmodum
scriptores tradidere) simul cum uentis
Aetnae animam immutari : et quo flan-
te fumos tantum , et caligines exhalet ;
eo ponente modo puras , modo cras-
siores flammās emittere pro surgenti-
um uentorum qualitate : aliquando eti-
am effundi torrentes ignium uaria ex-
undatione pro , ut intra montis uisce-
ra pingua , uel exilia incrementa sunt :
quae cum ita se habeant, illud etiam pos-
se fieri quis est, qui neget, lenissima uni-
us uenti aura eos strepitus intra mon-

tem excitari, qui uel furente altero non
queāt: non enim q̄ perflet quis; sed q̄ in
tret in montem, quāmq; se in cauernas illi
us, inq; uiscera insinuet, est spectandum.

B. F. Intra montem igitur tu,
tanq̄ intra pectus animam, sic accipi ab
Aetna uentos putas; quibus illa modo
spirat leniter, modo uehementius inci-
tatur? B. P. Sanè quidem:

nisi tamen ueriora illa sunt, quae de
• Typhóeo, déq; Encelado poetarum fa-
bulositas concinnauit. B. F. Veris-
sima illa quidem fabella est: sed pergetu
mihi; atq; etiam páter huius incendii cau-
sas redde, si placet: nam ex incolis qui-
dem inuentus est nemo; qui ea nobis pau-
lo uerius explicaret. B. P. Per-
gam, ut libet: sed non prius id faciam;
q̄ mihi dixeris quómodo illud sit, quod
tu uerissimam fabellam dixisti.

B. F. Quia sanè ea demum
uerissime fabula est; quae nihil habet

C iii

ueritatis. B. P. Pulchreni-
rum: atq; isto modo ego etiam dicere hi-
storiam falsissimam possum; ut ea sit de-
mun falsissime historia, quae falsi ha-
beat nihil. B. F. Non sequi-
tur istud pater: sed nos dialecticen e ca-
ptiosis sophistarū circulis, coronisq; ne-
auocemus: satis enim habet illic negoti.
Quare age mi pater; explana potius
illa nobis, quae petimus; ea incendia
unde oriantur; et orta quomodo perdu-
rent. B. P. Tu uero postulas eti-
am sine dialecticis philosophari: quod
quidem ipsum fieri q̄ possit, uel alio tem-
pore ex te ipso cognosces; uel cum uo-
les, audies de me: nunc uero age, philo-
sophemur: interea tamen paulisper hoc
in cespite confidamus: neq; enim ullis ad-
huc Nonianis legibus cautum est, ne quis
temere quo quo in cespite confidat: quem
admodum olim urbanis, nequoquo
in folio: et ego iam deambulando defes-

fus sum. B. F. Tu uero quiesce,
 ut libet, et q̄ diu libet: ego autem et sta-
 readhuc possum libentius; et te ita me-
 lius auscultabo. B. P. Et quidem
 hoc etiam licet: sed quoniam ita uis; ut,
 quibus de ignibus ego te antea interro-
 garam, de iis tu me nunc audias differen-
 tem; breui expediam, quae sentio: neq;
 enim nimis multa sunt. Tellus qui-
 dem omnis Bēmbē fili, sicuti nostra cor-
 pora, foraminibus, canalibusq; distincta
 est, et tanq̄ uenis īternotata; siue q̄ omni-
 no coire non potest quae specie qui-
 dem multum sibi met differat intra se se;
 siue q̄ aut gignit ipsa semper aliquid, aut
 interimit, et immutat; neq; unum idem
 omnis, atq; eodem p̄manet; siue (ut alii
 tradidere, et quidem principes in philoso-
 phia uiri) quia planē uiuit ipsa; atq; a mū-
 di anima uitam trahens ab eadem mundi
 anima extra, intrāq; plūstrat, Sed in omni
 tellure nuspiam maiores fistulae, aut mea-

C iiii

Virgilius in suo
 quatuorq; immēsus scien-
 tae orbis. Extremiq; m-
 curuis agitatur abissi-
 Non totū est solū d-
 mna, ois hiatu, sed
 ois hiatu, peritāq;
 latebris exilis susce-
 ptis: igitur apam-
 f totta errant, non
 corpora uero. Ad u-
 sanguisq; ois, qua-
 at idem. Terra, u-
 gimib; concepsit
 aurās. et pau-
 simili quod terra,
 in tempe. Exon-
 non ois in archi-
 rigata coit.

tus ampliores sunt; q̄ iis in locis, quae
uel mari uicina sunt, uel a mari próte-
nus alluuntur: nam cum exedit sēper ma-
re, consumitq; suo pte contactu, suāq; na-
tura omnia; tum autem, si partem est na-
ctum aliquam debiliorem, membrāq;
non adeo robusta telluris; erōdit illa mul-
to facillime; pergitq; in uiscera ipsa, q̄
potest: itaq; cum in aliena regna sibi uiā
faciat; uentis etiam facit: ex quo fit; ut
loca quaeq; maritima maxime terraemo-
tibus subiecta sint, parum mediterra-
nea. q̄ si etiā in sulfuris uenas uenti furen-
tes inciderint; tum incendia suscitā-
tur sanè non difficulter; quoniam et in
sulfure cōcipiendi permagna ignis uis in-
est, et uenti etiam aliena succendunt
ui sua: haec autem tu ut in Aetna ac-
cidant omnia, uide; quippe (ut modo tu-
te dixisti), quae mare in radicibus habeat,
quae sulfurea sit, quae cauernosa; seu
q̄ natura ita fuerit semper ipsa; seu q̄

falo aliquando subexesa uentos admi-
ferit aestuantes, per quos idonea flam-
mae materies incenderetur. Habes,
unde incendia oriantur Aetnae tuae:
habe nunc quomodo etiam orta per-
durent: in quo quidem nolo ego te il-
lud admirari, quod uulguis solet: magnū
esse scilicet tantas flammās, tam immen-
sos ignes post hominum memoriam sem-
per habuisse, quo aleretur: quid est enim
magnum ipsi magistrae rerum omnium,
et parenti naturae? quid arduum; quid
illa tandem non potest? qui stellas; qui
solem; qui coeli conuexa; qui terras o-
mnes, ac maria; qui mundum denique ip-
sum, quo nihil est admirabilius, uel po-
tius extra quem nihil est, quod admire-
ris; saepe sine admiratione intuemur;
iisdem nobis esse Aetna miraculum po-
test: caue sistam imprudens fili; ut tu id
putes: nam si naturam respicimus; nihil
in Aetna est, quod mirum uoces: si rem

conſyderamus ipſam ; nónne tibi etiam
mira uideantur cum alia loca permulta,
tum uel Aponi noſtri fontes, calidaéq; il
lae puriſſimae; quibus natura non tan
tum ut caleſcerent dedit, quod erat ta
men ab aquis alienum ; ſed multum de
iure quoq; rerum omnium cóceſſit, mul
tum de noſtro, tum aliquid de deorú
etiam, et ſuo; ut morbis ſcilicet mede
rentur non modo ſine ullo aegri dolo
re, qua de cauſa graeco uerbo Aponus
nomen inuenit; ſed etiam cum uolupta
te: itaq; qui curantur,
Non uenas reſerant (ut ait ille); nec uul
nere uulnera ſanant;
Pocula nec trifti gramine miſta bi
bunt:
Amiſſum lymphis reparant impune ui
gorem;
Pacatúrq; aegro luxuriante dolor:
Nam morbos quidem expellere homi
num planè eſt rerum uſum multarum

recte callentium : hoc autem uel sine
dolore id efficere ; uel (quod multo est
maximum) etiam cum uoluptate deo
rum mihi quidem uidetur esse propri-
um , ipsiusq; principis omnium , et pa-
rentis naturae . q̄ si cum uno Aponi
fonticulo , et canali profunda illa compa-
raueris , inundationesq; omnes Aetnae
tuae ; fortasse non uerear , ne noster hic
colliculus tuo illo monte sit minor . Sed
faciam , ut tibi pollicitus sum ; et Aetnae
incēdia quomodo alatur , docebo . Quo-
niam igitur (ut scis) humore , et calore o-
mnia concipiuntur ; cum et semper ardeat
mons , et semper a mari perlustretur ; ha-
bes iam duobus istis uerbis , quod petis :
ignis enim ; qui detrahit semper aliquid ,
atq; consumit ; gignit etiam semper ali-
quid sibi , quod consumat , suo ipsius calo-
re humectantibus undis tellurē , semperq;
igni materiam sufficientibus , quo alatur :
nam et bitumen maxime , quod sulfuri

simillimum est, fit ex terra et limo exu-
dante tellure; tum et eiusdem ferè ge-
neris halumen; quod quia ex falo et ter-
ra conficitur, ita uocatur. B. F.
Vnde autem saxa, et pumices pater,
et eiectiona illa, quae uomit? quid
illa tandem sunt? an sulfur tantum,
bitumen, halumen omnia? B. P.
Nequaquam filii: sed tanta est uis ignium,
praesertim inclusorum, et uentis in-
tus furentibus; ut non uiscera imbe-
cilla modo; sed planè nerui etiam for-
tiores corripiantur telluris; et saxa ipsa
durissima liquefiant. B. F. At
ea ipsa saxa non aliquando defecisse, mō
tēmq; sibi non subsedisse, nōne illud
est mirum patet? B. P. Neq;
id filii quidem mirum: tellus enim sem-
per foecunda est sui ipsius; sempērque se-
met ipsa parturit: nisi tamen malistu-
cum Pythagora sentire; qui quidem
apud Ouidium ita praecipiens inducitur

ut audeat affirmare Aetnaea incendia nō
esse usquequaq; duratura. B. F. Ego
uero, quid sentiam; non fat scio: quanq̃
equidem mallem Pythagoram, q̃ Em-
pedoclem imitari: ille enim quae natu-
rae consentanea uidebantur, credebat asse-
rens mutari quidem omnia, nihil tamen
omnino interire: hic; dum curiosius na-
turae causas perscrutatur; etiam se ipsum
imperscrutabilem facit. B. P.

Sed ualere nos illos sinamus filii: et quo-
niam nos tibi, Aetnae incendia unde
fiant, diximus; id uelim ego scire item
ex te, ipsa ista quomodo fluant.

B. F. Iam istud quidem fie-
ri sine ullo negotio potest uel una Hesio-
di comparatione; qua ille in sua theo-
gonia fluxisse ait tellurem, ubi eam
post fulminatum Typhoeum igne cor-
reptam describit, isto (ni fallor) modo:
ex quo sanè libet mihi suspicari etiam pa-
storem illum Ascracum aliquando Ae-

tnam conscendisse; atq; inde sibi sumpsis-
se; quod de uniuerſa tellure scriptũ reliq̃t:
Vritur ipsa ingens tellus; aestuq; fu-
rente

Liquitur, albens quondam ceu lami-
na plumbi

Arte uirum, flammisq; caua fornace li-
quescit:

Seu ferrum (quanq̃ hoc maternae uisce
ra rupis

In duras aluere uires); cum ferbuit
olim

Vulcani domitum manibus, terraeq; fa-
tiscent.

Et quidem propterea illum ego plumbi,
et ferri exempla posuisse crediderim; ut al-
teri ea cõpararet, quae igne facilius corri-
piuntur, et fluũt; ut sulfurea tellus omnis,
et eae telluris partes, quae tenuiores sunt;
alteri autem cum saxa omnia, tum ea,
quae flammae resistunt magis, et sunt
suapte natura duriora. B. P. Mihi

haec quidem certe non displicent ipsa
per se: atq; etiam delectauit me non ni-
hil poetae ingenium; qui tam apte descri-
pserit fluentem, et ardentem tellurem:
sed tamen tu fili nimium perparce res-
pondes ad illa, quae peto: non modo
enim istud ita simpliciter cupio, ea in-
cendia quomodo fluant, scire abste: sed
etiam, ubi descenderint, quam faciem
capiant; tum si perdurant eadem sem-
per, an aliquando immutentur, audire.
BEMBUS. **FIL.** Geram tibi
inorem pater; et ea, quae postulas ut po-
tero, explicabo. Pleno iam par-
tu (ut maturior est omnis foetus, qui-
cunq; in Aetnae matris utero coalescit) ni-
si parientis expellitur, et eiectatur, qua-
cunq; prius rimam inuenerit, aut uiam
sibi parauerit ui sua: saepe tamen exit ex
cratere, quem ipsi uidimus; nunq̃ ex su-
periore; q̃ uel eò inscendere grauis ma-
teria non queat; uel, quia inferius alia

spiramenta sunt, non sit opus. Despu-
mant igitur flammis urgentibus ignei ri-
ui pigro fluxu totas delambentes plagas:
ii paulatim recedente calore priorem sibi
naturam reposcentes in lapidem indure-
scunt fragilem sanè flammis eneruantibus,
et si complectas, putrem. Stat ea
confluuias, ueluti glacies, concreta usq;
ut alteri descendant riui: ii nanq; non
supràfluunt; sed inter montis arenosam
cutem, et priora concreta fluenta insinu-
antes sese cursum sibi medium quaerunt:
sic, que prius induruerant; quia friabi-
lia sunt (ut dixi); nouis incendiis ceden-
tia crepant, et in partes disiecta profili-
unt, quacunq; unda deurgens intèrfluit:
deinde cōglaciantem eam altera subiit il-
luuias; atq; ipsa tantundem facit: tum al-
tera item, et altera: non enim continua
to fluore mons; sed per intermissos spi-
ritus (ut supra commemorauimus) eru-
ctatur: atq; ita nouissimis semper uincen

tibus, multiplicatōq; in immensum incēdio ex igneis fluminibus fracti lapides altissimo congestu magnam partem montis inocuparunt : atq; ii, quo recentius fluxere, eò et nigriores sunt, et firmiores : aetate et pallescunt, et resoluuntur : inde ego esse arenarum plagas omnis, quae circa cacumen uisuntur, existimo. Materies omnis aridissima est ; atq; id minus multo, q̃ uiui lapides, ponderosa ; scabra adeo, ut breui mora, tanq̃ a lima, inscendentibus calcei exedantur.

B. P. Atqui ego sanè in eo mallem Empedoclem imitari ; qui ascensurus amyclis aereis utebatur : sed sequere.

B. F. Ea infra paruum cratèrem circumuersus totum montem complexa est ; et cumulum eum, in quo maior crater est, sustinet : demittitur inde alicubi per interualla imum in montem obliquis fluxibus ; quāq; Catana iacet, usq; in mare ; lata saepe, qua uisus patet ; hor-

D

rendum sanè spectaculum modo alueis
hiantibus, modo impendentibus ripis.
Inter maxima profluvia longe memo-
rabile illud est; quod paulo ante nostrā
aetatem usq; intra Catanam decurrens
non parvam urbis partem incendio de-
populauit: neq; sanè descensus is minus,
q̃ per .cc. stadia conficitur. Quin etiam
portum eum, de quo ait Virgilius
Portus ab accessu uentorum immotus, et
ingens

Ipe; sed horrificis iuxta tonata aetnae ruinis,
ita impleuere fluenta Aetnaea; ut iam
errasse Virgilium putes, q̃ portum ibi
esse ingentem dixerit, qui penè nul-
lus fiet. B. P. Istud nimi-
rum est, quod a principio dixeras cedere
illis uolentibus, atq; eorum contrahi ar-
doribus ipsum mare. B. F. Est
ita quidem, ut dicis: sed (ut ad proposi-
tum reuertamur) reptare per eas crepidi-
nes, quas dixi, duobus mil. pass. necesse

est quem uis craterem uisuros: reliquum
iter in equis conficitur. reptationis eius
labor haud facile credas, q̄ durus est, q̄q;
indigens uirentis genu; quippe, quia de-
grauante uiatore temere ingesti lapides
concedunt; et in ascensu raptissimo, ni
probe posueris pedem, dimoto uno
tota congeries deuoluitur, et in te ipsum
ruit: adde, q̄ etiam, si in plano cecide-
ris laedunt scabritie sua; et manus cre-
bro contactu, nisi contexeris: offendun-
tur. Magna haec fortasse uidebuntur p̄a
ter audiēti tibi: magna enim sunt (ut mihi
quidē uideri solet); uerum nusq̄ adeo, ac
nobis uidentibus fuere: nam Aetna quan-
ta est, nemo quidem scit, qui non uidet.
Ex summo uertice contemplari totam
insulam licet, termini eius longe esse
multo minus uidentur, q̄ sunt.
Brutia ora ita tibi sub oculis iacet; ut
eò posse traiicere penē quidem iactu
lapidis putes: serena tempestate Nea-

D ii

politani etiam tractus extimantur. Ni-
uibus per hyemem ferè totus mons ca-
net: cacumen neq; per aestatem uiduatur.
B. P. Quid, quod hyemare tantum
eas meminit Strabo? B. F. At experien-
tia ita te docet, usq; ipse auctor (quod qui-
dem uenia illius dixerim) non deterior.
Quare illud mi pater etiã, atq; etiam uide;
ne quid te moueat, si aliqua ex parte huius
nostri de Aetna sermonis cum uetustis scri-
ptoribus dissentimus: nihil enim impedit
fuisse tum ea omnia, quae ipsi olim tradi-
dere, quorum permãserint plurima in no-
stram diem; quaedam se immutauerit; ali-
qua etiam surrexerint noua: nam (ut caete-
ra omittam); quod cinerosa partim esse
summa cacumina dictauere; eius rei nunc
uestigium nullũ apparet: cinis enim, qui
queat conspici, toto mōte nullus est: neq;
id tamen omnibus annis fuit: nam mul-
torum testimonio accepimus, qui ui-
dere, annos ab hinc quadraginta tan-

usq;

tos ex Aetna cineres euolasse ; ut per totam eam insulae partem , quae uersus Pelorum iacet , uniuersam oleam abstulerint ; eos etiam in Italiam uentis ferentibus latos . Sed (ut ad niues illas redeamus) addebat idem Urbanus Kalendis Iuniis ascendente se satis largiter , abundeq; nixisse ; tum iterum , qui septimus fuerit post eum diem , dum ipse Randatii moraretur , in uniuersam montanam plagam niues ferè in pedis altitudinem descendisse : in quo ipso licet et Pindarum suspicias scite cognomento usum ; qui Aetnam niuium nutricem appellarit . Quo latere subest Catana , media ferè inter ipsam , et cacumen regione purissimus , et perennis fons erumpit dorico uocabulo Crana ab incolis appellata : caeterum toto monte supra radices nulla aquae sunt ; nisi quae uel ex niuibz emanant ; cuius quidem rei etià Theocritum testè habemus ; in quo dum Galateae

D iii

Cyclops enumerat diuitias suas, haec eti-
am interserit,
Est glacialis aquae riuus mihi, quem syl-
uosa

Nectareum in potum niuib; fluit Ae-
tna solutis;

aut si quae intra fagorum truncos plu-
uiis descendantibus relinquuntur. At-
qui res, et locus me monuerunt ut quod
ibi uidimus pulcherrimum natura opus
et mirati fuimus maxime, non prae-
terirem. Altissima in specula; qua syl-
ua deficiente liberior prospectus in insu-
lam, et Tyrrhena fluentia dominatur;
herbidus campus leni decumbit cliuo:
hunc pini procerae pari distantes inter-
uallo ducta corona circumscripiunt: in me-
dio fagus densissima quadrifido robore
se subiiciens, celsior quam caeterae, ueluti regi-
na ipsa confurgit: ea non statim ex imo
discriminatur; sed a tellure per spatium
cubitalem uno trunco contenta est: inde

se in ramos cōsimiles aequalibus interual
lis dispartitur: interne usq; ad imas radices
arbor deficiens undis pluuiialibus urnam
ex sese facit: illae montano purgante aere,
ac umbris solem arcentibus et fontanis ge
lidiores sunt, et putealibus puriores.

Ambigerēs ibi tu quidem pāter si quid
eorum tibi laudandum esset; quid nam
potissimum laudares, an prospectum eius
loci, an locum; tum an arborem, an un
das: ita scite in alteris decorādis (quasi qui
dem id agerent; ut quid magis pulchrum
esset, ambigeretur) et Hamadryas, et Nais
conuenere: in honestandis uero alteris ad
mirabile quidem est, quantum gratiae,
uenustatisq; sibi inuicem afferant Iupiter
Genio, et genius Ioui: quo fit; ut in utrisq;
multum Venusetiā permista sentiatur.

B. P. O pulchras naturae deli
cias, uel etiam Deorum (ut poetis placet);
si qui sunt, qui eum montem colant.

B. F. Sunt pāter (ut aiunt);

atq; incolunt illo ipso quidem in loco.
B. P. Mirabar; si haec temere
dicerentur prouenire, praesertim a Si-
culis; quos quidem constat propter ser-
monis impunitatem, et licentiam etiam
trilingues uocatos: sed quis inhabitat De-
us? B. F. Fauni esse fontem illum
dicunt. B. P. Fabellam te uideo
inchoare: sed quoniam in Faunum inci-
dimus, sequere: detineri enim me ab
illo facile patior; cum quo te scio liben-
ter etiam carminibus ludere interdum
solere. istud autem qui sciunt: an ita for-
tasse coniectantur? B. F. Videre se
aiunt pastores ipsum Deum passim erran-
tem per syluas, et pascua; tum etiam seden-
tem sub illis arboribus coronatum pinu,
et tacentem saepius; interdum tamen etiā
fistula solantem amores. Sed continebo
potius me hic pater leuia enim ista sunt; et
mihi loqui tecum, nisi reuerenter, non
licet: quanq̃ quidem; si pergerem; face-

remus ipsi hac in re ; quod facere etiam
reges in coenis solent : qui quidem in-
ter apros , et pauones ; quibus habun-
dant quotidie ; interdum tamen et alli-
um poscunt , et betas . Neq; sanè animus
noster uacare semper rebus seuerioribus
potest : neq; si uacet ; tamen ex illis tam
plenam capit iocunditatem ; q̃ si ea ip-
sa remitteret interdum , et mox non
longo interuallo intermissa reuocaret .
Ita nos quidem nunc grauiam illa phi-
losophiae studia ; quibus quidem cer-
te id omne tempus soles , quod tibi per
rempubli . licet impertire ; melius eti-
am fabellis istis leuioribus condiremus :
et quidem licet maxime uel in Nonia-
no fabulari . B. P. Sanè
quidem licet ; dum illud tamen , sem-
per teneatur ; ut cerato remige Sirenas ,
quod aiunt . Et profecto poeta ille
sapientissimus nunq̃ Vlissi concessisset ,
quem prudentissimum semper facit ;

ut Sirenarum cantus audiret ; nisi li-
ceret etiam grauibus , et sapientibus ui-
ris ; quorum tamen in numero me non
pono ; minus feriis adesse interdum re-
bus , et lusus captare non adeo seue-
ros ; modo ne remiges audiant ; hoc
est , ne sensus pateant uoluptatibus ; qui-
bus et demulcentur ipsi semper ; et , ni-
si ratione occlusi sint , saepe etiam fa-
cillime capiuntur : quod tibi esse faci-
undum in uita maxime semper cen-
seo Bēmbē fili : nam nisi te ita infor-
maris , ut uoluptatum illecebris animū
imperuium geras ; non possum dice-
re , q̄ multae tibi occurrent species ea-
rum ; quae te non adolescentem mo-
do (ut es nunc) demulcere possint , et
delinire , ac iam etiam debellare , et de-
uincere ; sed planē etiam uirum . Itaq̄
illis aut magnanimiter imperandum est ;
quod fecerunt uiri omnes magni , et bo-
ni , et ii , quos propterea deos etiam ap -

pellauere ; uel omnino turpiter deserui-
endum, in quo quidem tu (si me audi-
es) non committes ; ut reiecta continen-
tia , atq; ipso amore uirtutis ex illorum
sis grege , de quibus praeclare Oratius ,

Nos numerus sumus , et fruges confu-
merenati ,

Sponsi Penelopes , nebulones , Anti-
noiq;

In cute curanda plus aequo operata iu-
uentus ;

Quis pulchrum fuit in medios dormi-
re dies , et

Ad strepitum citharae cessantum ducere
curam .

Sed quoniam iam aduersperascit , pro-
cedamus in atrium : nugae autem pa-
storales istae tuae sub umbris sunt po-
tius , et inter arbores ; q̃ intra penates
recensendae . Quae cum dixis-
set , et iam in atrium peruenissemus ,

ego finem loquendi feci; ille cogitabun-
dus in bibliothecam perrexit.

IMPRESSVM VENETIIS IN
AEDIBVS ALDI RO-
MANI MENSE FE-
BRVARIO AN-
NO .M.
.VD.

